

ქართული ენის ცოდნის შემცირების ტენდენცია ემიგრანტებში
(საბერძნეთში მცხოვრები ქართველი ემიგრანტების მაგალითზე)

მიქაქე მანანა

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი

<https://doi.org/10.52340/idw.2021.509>

XXI ბოლოს და XXI საუკუნის დასაწყისში საქართველოს მოსახლეობა შემცირდა 9,1% -ით. ამ შემცირებაზე გავლენა მოახდინა დემოგრაფიულმა პროცესებმა. რაოდენობის მიხედვით, ყველაზე დიდი ემიგრაცია მოხდა 2003 – დან 2010 წლამდე, როდესაც საქართველო დატოვა დაახლოებით 1,5 მილიონმა ადამიანმა.

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში 2017 წლის მონაცემებით, 840 000 ქართველი ემიგრანტი ცხოვრობს. „ამერიკის ხმის“ ინფორმაციით, აღნიშნული მონაცემები „პიუს კვლევითი ცენტრის“ ვებგვერდზე გამოქვეყნდა.

ინტერაქტიური რუკა, რომელიც მასალას ახლავს, აჩვენებს, რომ საქართველოდან წასული ყველაზე მეტი – 450 ათასამდე მიგრანტი რუსეთის ფედერაციაში ცხოვრობს; 80 000 – საბერძნეთში, 70 000 – უკრაინაში, 50 000 – აზერბაიჯანში, 40 000 – სომხეთში, 30 000 – ამერიკაში, 20 000 – გერმანიაში. 20 000 – კვიპროსზე, იტალიაში კი – დაახლოებით 10 000 ქართველი მიგრანტია.

ამავე მონაცემებით, 10 000-ზე ნაკლები და 1000-ზე მეტი მიგრანტია ამ დროისთვის ისრაელში, ესპანეთში, ბელორუსში, თურქეთში, საფრანგეთში, ავსტრიაში, ყაზახეთში, ყირგიზეთში, გაერთიანებულ სამეფოში, კანადაში, ბელგიაში, ესტონეთში, შვედეთში, ლატვიაში, პორტუგალიასა და ჩეხეთში.

„ამერიკის ხმის“ ინფორმაციით, 1990 წლისთვის მონაცემები მცირედით განსხვავებული იყო, თუმცა მაშინაც ქართველი მიგრანტების უდიდესი ნაწილი რუსეთში ცხოვრობდა – 660 000 ადამიანი. შემდეგი იყო უკრაინა – 80 000 ქართველი იმიგრანტით, მომდევნო აზერბაიჯანი, სადაც ამ დროისთვის 70 000-მდე ქართველი მიგრანტი ცხოვრობდა, საბერძნეთი – 40 000 და ისრაელი – საქართველოს 30 000 მოქალაქით.

2000 წლისთვის არსებული მონაცემებით კი, იმ ქვეყნების „ტოპ-სამეფული“, სადაც ყველაზე მეტი ქართველი იმიგრანტი იყო, არ შეცვლილა – რუსეთი (630 000), უკრაინა (70 000) და საბერძნეთი (70 000). მომდევნო ქვეყნებს შორის არიან საქართველოს მეზობლები – აზერბაიჯანი (60 000) და სომხეთი (50 000). 2000 წლისთვის, როგორც ჩანს, 20 000-მდე ქართველი ცხოვრობდა ისრაელში, შეერთებულ შტატებში კი – 10 000.

როგორც „ამერიკის ხმა“ წერს, 2010 წლის მონაცემებით, რუსეთში მცხოვრებ ქართველთა რაოდენობა მკვეთრად შემცირდა. თუკი 2000 წლის მონაცემებით, რუსეთში 630 000 ქართველი ცხოვრობდა, 2010 წელს აღნიშნულმა მაჩვენებელმა 440 000-მდე დაიკლო, თუმცა რუსეთი მაინც პირველი ქვეყანა იყო მსოფლიოში ქართველი იმიგრანტების რაოდენობის მიხედვით, რომელსაც მოჰყვებოდა საბერძნეთი – 90 000, უკრაინა – 60 000, აზერბაიჯანი – 50 000, სომხეთი – 30 000 ქართველი მცხოვრებით.

ამავდროულად, დიასპორის ქართული ენის მდგომარეობის დამახასიათებელი კონკრეტული ასპექტების გასარკვევად, ამ კვლევაში გამოყენებულია თვისობრივი მონაცემები:

ინტერვიუები იყვნენ ხუთი სხვადასხვა ქვეყნიდან - რუსეთის ფედერაცია (25), უკრაინა (30) აზერბაიჯანი (30), იტალია (15), აშშ (25) და 25 ინტერვიუერი რემიგრანტი. საქართველოს გარეთ ენის გამოყენება და ქართული ენის შაბათ-კვირის სკოლაში ჩატარებული ღონისძიებები, მათში მონაწილეობის ჩათვლით.

ქართული ენის ცოდნის შემცირების ტენდენცია ემიგრანტებში

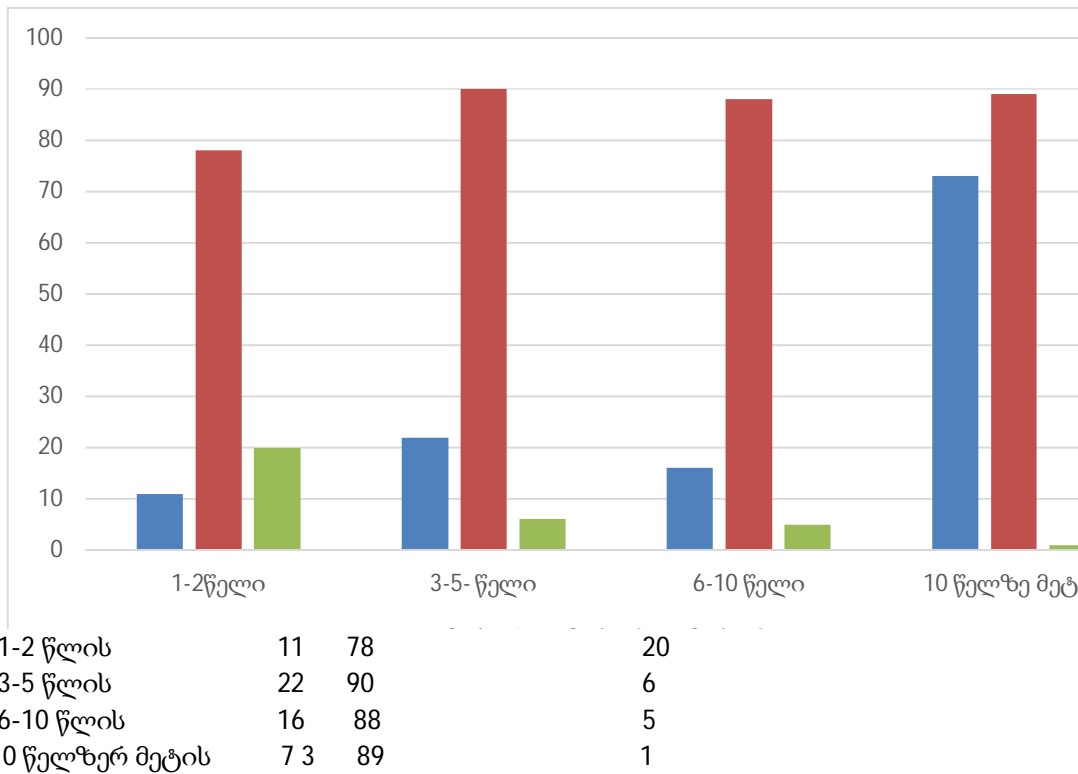
ქართველ ემიგრანტებში ჩატარებული გამოკითხვის (ქართულ დიასპორას დავეუკავშირდით საბერძნეთის ქალაქებში ათენი, სალონიკი, კომოტინი. ამათგან გამოკითხვა ჩატარეთ 1500 ემიგრანტში. მათგან ქართველის 1300, საქართველოდან ემიგრანტად წასული ეროვნებით ბერძენი 200).

განსაკუთრებით საინტერესო სურათს იძლევა საქართველოდან საბერძნეთში დაბრუნებული ბერძნების გამოკითხვის შედეგები. შევხვდით 14 ოჯახის წარმომადგენელს ქუთაისიდან გადმოსახლებული ბერძნებიდან და 39 ოჯახის წარმომადგენელს წალკიდან გადასული ბერძნებისას. ქუთაისიდან წასული ბერძნების 65% პროცენტი ფლობდა ქართულ ენას (აფანასიადები, ქსანდოპულოები), თუმცა მიღებული ჰქონდათ რუსული განათლება, ხოლო წალკიდან წასული ბერძნების 100%-ს ფლობდა მხოლოდ რუსულ ენას, თუმცა იცოდნენ ბერძნულიც.

საქართველოდან წასული ქართველი ეროვნების ემიგრანტებში მდგომარეობა ცოტა განსხვავებულია. სტატისტიკა აჩვენებს, რომ რაც უფრო მეტი დრო გადის საქართველოდან სხვაგან ყოფნისა, მით უფრო სუსტია ქართული ენის ცოდნის შედეგი (სურათი 1). იმ ქართველმა ემიგრანტებმა, რომლებმაც ემიგრანტად 1-2 წელი გაატარეს, შეაფასეს თავიანთი ქართული ენის ცოდნა, როგორც მშობლიურის 20% როგორც კარგი, 78% შემთხვევაში (საქართველოდან გასვლამდე ეს რეიტინგი იყო 88% მშობლიური და 11% როგორც კარგი). ამავე დროს იმათმა, რომლებმაც 3-5 წელი გაატარეს ემიგრანტად, მხოლოდ 6% -მა შეაფასა ქართული ენის ცოდნა როგორც მშობლიურის, მაგრამ 90%-მა შეაფასა, როგორც კარგი (საქართველოდან წასვლამდე ეს ნიშანი 86% და 12% იყო, შესაბამისად). ასეთი სტატისტიკა გასაკვირია იმ თვალსაზრისით, რომ ასეთ უმნიშვნელო დროში ემიგრანტების წილი, რომლებიც ქართულს მშობლიურ ენად თვლიდნენ, მნიშვნელოვნად შემცირდა. სავარაუდოდ, ეს მიუთითებს არა მხოლოდ ქართული ენის ცოდნის ცვლილებაზე, არამედ მშობლიური ენის მნიშვნელობის შეცნობაზე. ემიგრანტებთან და რემიგრანტებთან გახანგრძლივებული ინტერვიუები საშუალებას გვაძლევს ვივარაუდოთ, რომ ეს, შესაძლოა, რესპონდენტის მშობლიურ ქვეყანაში ენობრივი ათვისების ნიშანია.

თუკი დავაკვირდებით, თუ როგორ იცვლება ქართული ენის ცოდნის შეფასების დონე გრძელვადიან პერსპექტივაში, ჩანს, რომ იმ ქართველთა მხოლოდ 1%, ვინც 10 წელზე მეტი ხნის განმავლობაში უცხოეთში ცხოვრობს, ქართულს მიიჩნევს მშობლიურ ენად და 89% აფასებს მშობლიური ენის ცოდნას, როგორც კარგს. ემიგრანტად ცხოვრებისთვის გატარებული პერიოდის ზრდასთან ერთად იზრდება იმ ემიგრანტთა წილი, რომლებიც ქართულად ცუდად საუბრობენ.

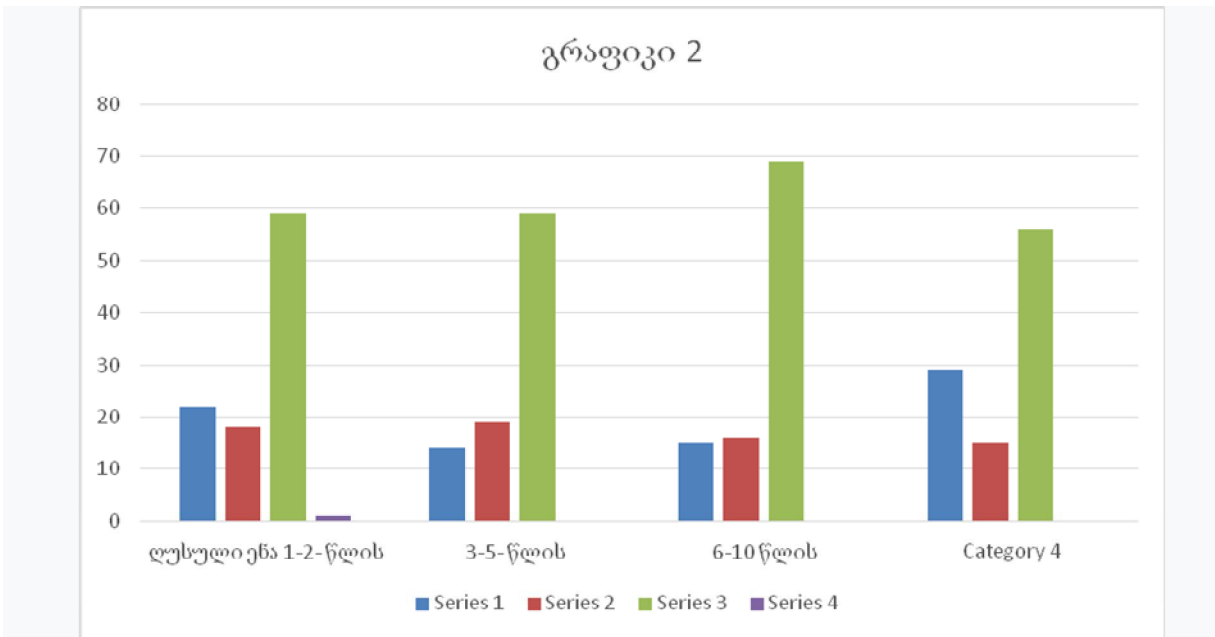
გრაფიკი 1.

ემიგრანტად გატარებული დროის ხანგრძლივობა პირდაპირ გავლენას ახდენს ინგლისურისა და სხვა ენების ცოდნის დონეზე, გარდა რუსულის ცოდნისა, რომელზეც ემიგრანტების მშობლიურ ქვეყნებში მეტყველებენ (სურათი 2). ემიგრანტად გატარებული დროის ხანგრძლივობისგან დამოუკიდებლად, ქართველ ემიგრანტთა წილი, რომლებმაც შეაფასეს თავიანთი ცოდნა მშობლიური ენისა (ინგლისურის ჩათვლით), დარჩა ეფექტურად იგივე. ასეთი შეფასებები მიუთითებს იმაზე, რომ ქართული და ემიგრანტების მშობლიური ქვეყნების ენების ცოდნა თანაბრად მაღალია (მშობლიური ენის დონეზე).

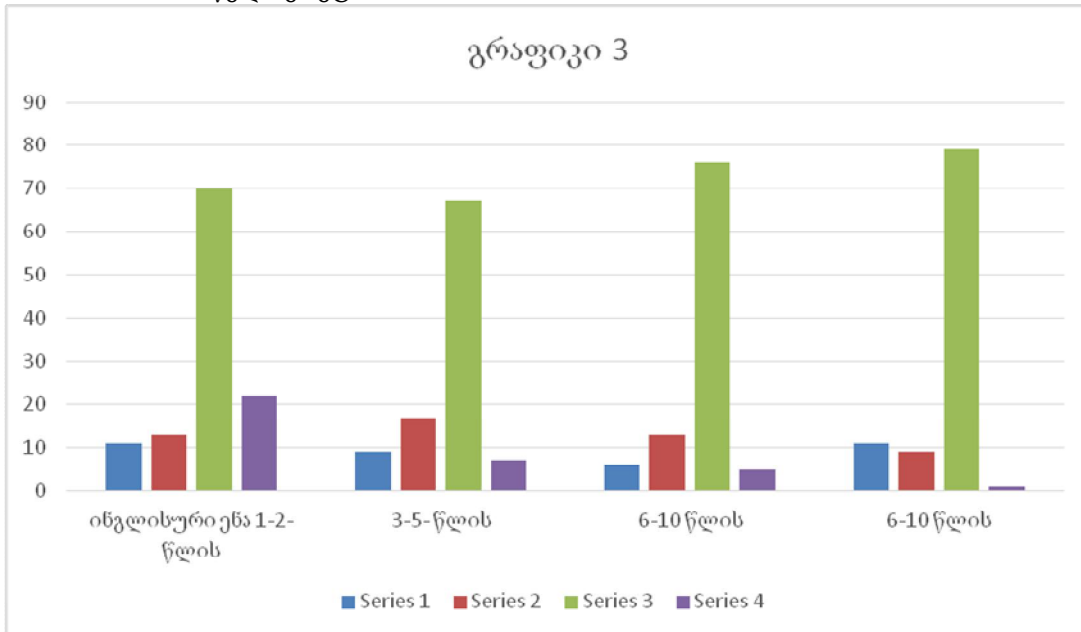
ამდენად, საქართველოდან წასვლამდე ინგლისურ ენაზე კარგად საუბრობდა გამოკითხვაში მონაწილე ქართველების 40%. გამოკითხვის დროს, გამოკითხულთა 50% -მა, კარგზე შეაფასა ინგლისური ენის ცოდნა (ვინც საზღვარგარეთ 1-2 წელი ცხოვრობდა). ეს ასევე ეხებოდა იმ 67% -ს, ვინც ცხოვრობდა საქართველოს გარეთ 3-5 წლის განმავლობაში, 76% -ს, ვინც ცხოვრობდა საქართველოს გარეთ 6-10 წლის განმავლობაში და 79% -ს, ვინც ცხოვრობდა საქართველოს გარეთ 10 წელზე მეტი. ეს სტატისტიკა გვიჩვენებს, რაც უფრო მეტ დროს ცხოვრობს საქართველოს გარეთ, მით უკეთესად ფლობს ინგლისურ ენას.

მსგავსი სურათი შეიძლება შეინიშნოს ემიგრანტების მშობლიურ ქვეყნებში სხვა ენების ცოდნის ცვლილების თვალსაზრისით - ემიგრაციამდე და ემიგრანტად ცხოვრების დროს. ემიგრაციამდე, გამოკითხვაში მონაწილე ქართველების 48% აფასებს კარგზე მშობლიური ენის (მათ შორის ინგლისურის ან ქართულის) ცოდნას, მაგრამ ემიგრანტად 10 ან მეტი წლის შემდეგ ეს ემიგრანტთა 87% -მდე გაიზარდა.

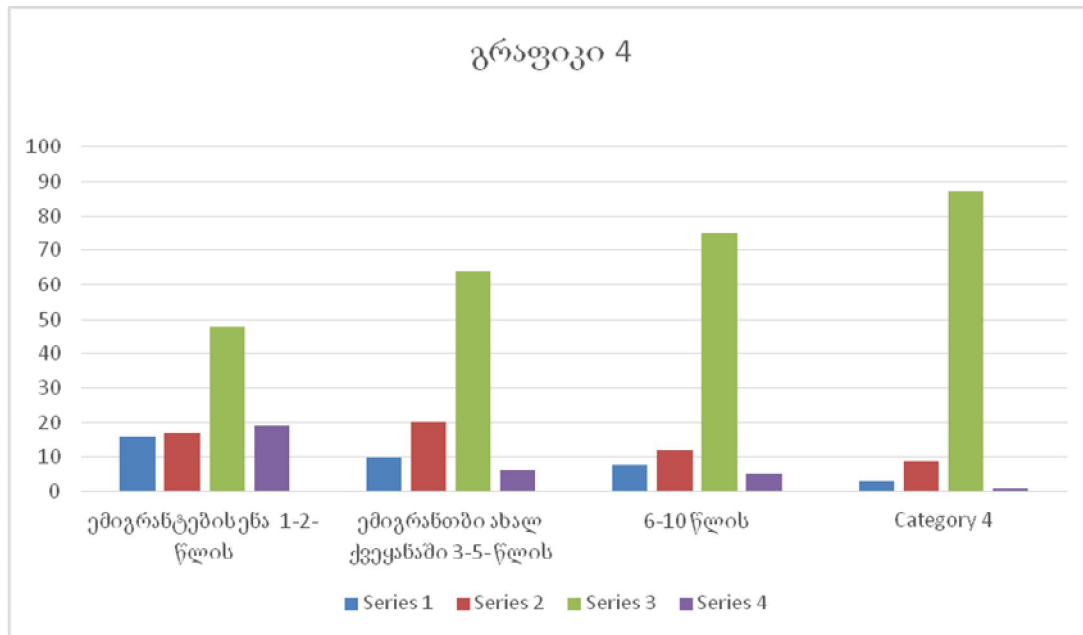
ლუსული ენა

1-2 წლის	22	18	59	1
3-5 წლის	14	19	59	0
6-10 წლის	15	16	69	0
10 წელზე მეტის	29	15	56	0

ინგლისური ენა

1-2 წლის	11	13	70	22
3-5 წლის	9	17	67	7
6-10 წლის	6	13	76	5
10 წელზე მეტი ხნის	11	9	79	1

ემიგრანტთა ენა 1-2- წლის	16	17	48	19
ენა ახალ საემიგრანტო კვყანაში 3 – 5 წლის	10	20	64	6
6-10 წლის	8	12	75	5
10 წელზე მეტი ხნის	3	9	87	1

Georgian and Language Competition in the Diaspora (Emigrant community)

Mikadze Manana
Akaki Tsereteli state University, Kutaisi

Abstract

At the End of the XXth and at the beginning of the XXIst Century the population of Georgia has decreased by 9,1% . This decrease has been influenced by demographic processes as well as by those connected with long-term emigration. In terms of numbers, the largest emigration occurred between 2003 and 2010 when approximately 1,5 mln people left Georgia. Emigration has decreased in recent years; however, every year several tens of thousands of Georgian nationals leave Georgia. For an extended period of time Georgia lacked any systematic studies grounded in statistics regarding the lives of those Georgian nationals who had emigrated; however, in recent years, the number of researchers studying the Georgian Diaspora continues to extend. One of the most extensive studies devoted to researching the life of the diaspora is the study the Georgia's emigrant communities: national identity, translational relationships and the politics of the diaspora, which has conducted in 2014-2016 by a research group from the Ministry of Foreign affairs of Georgia. The Georgian language situation in the diaspora is analyzed based on the statistics from this study.

The Georgian language is one of the fundamental components of Georgian national identity and to which special attention is devoted in language policy as well as in planning documents relating to the diaspora and remigration policies. We have not yet sound such a policy system on official Websites. How does knowledge and use of Georgian change after moving out of Georgia?

How is it influenced by competition with other languages? What importance is given by parents to their children's Georgian language proficiency and its maintenance? How is Georgian maintained when living outside of Georgia? Answers to these questions are given in this article based on the most extensive and multifaceted survey data of emigrants from Georgia available to date.

At the same time, in order to give a deeper interpretation of particular aspects characterizing the Diaspora Georgian language situation, qualitative data are utilized in this study: from 90 in-depth interviews from five different countries – Russian Federation (25), Ukraine (30), Azerbaijan (30), Italy (15), USA (25) along with 25 interviews with remigrants (Georgian nationals who have returned to Georgia after a number of years spent as emigrants). In the interviews, emigrants and remigrants discussed the experience of Georgian language use outside of Georgia, and Georgian Language weekend school activities, including participation in these. They also discuss the support necessary for regaining Georgian language proficiency and further developing this proficiency after their return to Georgia.

საკვანძო სიტყვები: ემიგრაცია, დიასპორა, ემიგრანტი, ქართული ენა, ეროვნული იდენტობა
Key words: Emigration, Diaspora, Emigrant, Georgian language, national identity